

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
X Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 квітня 2023 року)

Суми
2023

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Гончаренко А. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Дегтярьов С. І., д-р іст. наук (Сумський державний університет);
Ільницький В. І., д-р іст. наук (Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка);
Каганов Ю. О., д-р іст. наук (Запорізький національний університет);
Камьонка М., д-р габ. (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Польща);
Король В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Котляр Ю. В., д-р іст. наук (Чорноморський національний університет ім. П. Могили, м. Миколаїв);
Куліш А. М., д-р юрид. наук (Сумський державний університет);
Лебідь А. Є., д-р філос. наук (Сумський державний університет);
Лобко Н. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Черкасов А. А., д-р іст. наук (Cherkas Global University, США).

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 10 від 01.06.2023 р.)

**Суспільно-політичні процеси в Україні та світі:
історія, проблеми, перспективи** : матер. X Всеукр. наук.-
практ. конф. (Суми, 28 квітня 2023 р.) / ред. колегія :
В. М. Власенко, А. В. Гончаренко, С. І. Дегтярьов та ін.
Суми : Сумський державний університет, 2023. 196 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, виголошені в рамках X Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси в Україні та світі: історія, проблеми, перспективи», присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

© Сумський державний університет, 2023

ТОДОРОВ І. Я.

*доктор історичних наук, професор,
Ужгородський національний університет*

БЕЗПЕКОВІ ГАРАНТІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

З початком повномасштабної російської інвазії в Україну актуалізувалося питання міжнародних гарантій безпеки нашої держави. Формально безпекові питання в світі мала б вирішувати Організація Об'єднаних Націй. Втім діяльність ООН у протидії російській агресії має суперечливий характер. В 2014 році РФ порушила всі норми Статуту ООН, що закріплюють основні принципи міжнародного права. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 27 березня 2014 року, стала першою знаковою відповіддю міжнародної спільноти на початок збройної агресії російської федерації проти України [1]. Проте в 2015 р. Росія перехопила ініціативу в ООН. Після Дебальцево під тиском західних союзників були укладені так звані Мінські угоди-2. За поданням РФ 17 лютого 2015 р. Рада Безпеки ООН одноголосно ухвалила відповідну резолюцію з посиланням на ці угоди. Така резолюція значно обмежила дипломатичні можливості України [2]. Питання російської агресії були майже викреслені з порядку денного ООН. Упродовж 2016-2021 років ООН щорічно приймала резолюції щодо стану прав людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі (Україна). Ці рішення були схвалені відносною більшістю та висловлювали стурбованість тим,

що російська федерація ігнорує резолюції Організації Об'єднаних Націй, засуджували тимчасову окупацію Російською федерацією частини території України — Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, підтверджували невизнання анексії та факт, що силове захоплення Криму є порушенням міжнародного права і що ці території мають бути повернені [3].

З початком ескалації російської агресії в лютому 2022 року Рада Безпеки ООН ухвалила Резолюцію 2623, яка скликала спеціальне засідання Генеральної Асамблеї щодо України. Оскільки це була процедурна постанова, Росія як постійний член Ради Безпеки ООН не змогла в цьому випадку використати право вето [4]. 16 березня 2023 р. Міжнародний суд ООН наказав РФ негайно вивести війська з території України і припинити бойові дії [5]. Одинадцята надзвичайна спеціальна сесія Генеральної Асамблеї ООН 12 жовтня 2022 р. підтримала резолюцію про невизнання псевдо референдумів на окупованих Росією територіях України. 143 із 193 країн-членів проголосували за резолюцію, 35 утрималися, а 5 проголосували проти [6]. Голосування саме цієї резолюції продемонструвало історичний максимум підтримання справедливої боротьби України. На надзвичайній сесії 23 лютого 2023 року Генеральна Асамблея ООН переважною більшістю голосів схвалила проєкт резолюції, який містить ключові положення запропонованої Україною восени 2022 року «формули миру» – плану з десяти пунктів, покликаному завершити повномасштабне російське вторгнення в Україну [7]. Отже, продовж 2014-2023 років Генеральна Асамблея своїми резолюціями

більшістю своїх членів підтримувала українську боротьбу та засуджувала агресора. Проте резолюції Генеральної Асамблеї мають рекомендаційний характер. Абсолютна меншість країн відверто ставала на бік Росії, але доволі багато країн утримувалися, або взагалі не голосували.. Серед тих, хто ніколи не бере участь в голосуваннях по українському питанню пострадянські Азербайджан і Туркменістан. Особливо прикро, що Азербайджан був оголошений в Стратегії національної безпеки України 2020 року стратегічним партнером нашої держави. Країни, які не підтримують Україну, – в меншості, втім, на жаль, вони репрезентують кількісну більшість людства. Мотиви їхньої не підтримки – різні, проте головне, що вони в результаті свідомо ігнорують Статут ООН. Рада Безпеки довела свою повну неспроможність, через вето агресора, постійного члена РБ. Рішення Міжнародного суду ООН Росія показово ігнорує.

Отже, сподівання на безпекові гарантії Україні з боку ООН безпідставні та позбавлені будь якого сенсу. Фактично єдиною гарантією безпеки України є її повноцінне членство в Організації Північноатлантичного договору. Повноправне членство в Альянсі безпосередньо відповідає національним інтересам України, оскільки політична вага і військова міць НАТО можуть забезпечити її незалежність і територіальну цілісність краще, ніж непевний статус так званої «позаблокової» чи «гарантій» безпеки нахшталт Будапештського меморандуму чи новітнього Київського безпекового компакту.

На початку повномасштабної російської агресії навесні 2022 р. завдяки непродуманим і некомпетентним

крокам деяких представників української влади виникла загроза сприйняттю НАТО в українському суспільстві. Розповсюджувалися наративи про те, що НАТО не може зробити (запровадити заборонену для польотів зону, відправити військові контингенти). були обумовленні незнанням організаційних, політичних та військових меж Альянсу [8]. 30 вересня 2022 р. було оголошено про подачу Україною заявки на вступ до НАТО [9]. Втім «заявка» про вступ до НАТО не має юридичного значення. Процедура вступу до НАТО (на відміну від ЄС) взагалі не передбачає потреби подавати заявку. Принципово важливо, що в заявці йдеться про перспективу членства без ПДЧ. Україна тепер активно боронить спільні засадничі цінності Альянсу. І країни-союзники можуть ухвалити консенсусне рішення щодо України, бо запросивши її, вони посилять власну і відновлять світову безпеку та доведуть, що слова з Преамбули Північноатлантичного договору не лише слова. Проте членство України в НАТО як безпекова гарантія в умовах війни що триває, не стоїть, на жаль, в практичній площині, втім до нього треба бути готовим в будь який момент. Тому поки що єдиною безпековою гарантією для нас є збільшення постачання сучасної зброї задля перемоги над Росією.

1. Генасамблея ООН підтримала територіальну цілісність України. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/03/27/7020541/>

2. Резолюція Радбезу ООН - міна уповільненої дії для України. URL: <https://glavcom.ua/publications/128451-rezoljutsija-radbezu-oon---mina-upovilnenoji-diji-dlja-ukrajini.html>.

3. UNRIC Library Backgrounder: Ukraine. URL: <https://unric.org/en/unric-library-backgrounder-ukraine/>

4. Russia defends invasion during emergency UN General Assembly. URL: <https://www.dw.com/en/russia-defends-invasion-during-emergency-un-general-assembly/a-60952167>

5. Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation)/ URL: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220316-PRE-01-00-EN.pdf>

6. Генасамблея ООН офіційно засудила спробу Росії анексувати території України. URL: <https://suspilne.media/293856-genasamblea-onn-oficijno-zasadila-sprobu-rosii-aneksuvati-teritorii-ukraini/>

7. Генасамблея ООН проголосувала за резолюцію про засудження вторгнення РФ й українську «формулу миру». URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics-news/genasambleya-onn-uhvalila-rezolyutsiyu-schodo-richnitsi-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-rosii-v-ukrainu-i-zasadila-dii-kremlya.htm>

8. Чому Україна може залишитись без підтримки та допомоги партнерів по НАТО. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/04/16/7137928>

9. НАТО спотикання. Чи можна Україні поступитися Росії вступом в Альянс. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60814680>

10. Заявка на вступ до НАТО і відмова від переговорів із Пугіним. Повний текст історичного звернення Зеленського. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/ukrajina-podala-zayavku-na-vstup-do-nato-povniy-tekst-i-video-zvernennya-zelenskogo-30-veresnya-50273690.html>

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. ЛОКАЛЬНІ СТУДІЇ

- Бакуліна Є. С.**
Василь Вишиваний у боротьбі за Україну 3
- Власенко В. М.**
До біографії професора Леоніда Фролова 11
- Дегтярьов С. І.**
Джерелознавчий потенціал Повного зібрання законів Російської імперії щодо вивчення історії Сумщини 18
- Єльнікова А. О.**
Дослідження діяльності Українського національно-демократичного об'єднання 25
- Зьоменко М. В.**
До історії Міністерства преси та пропаганди УНР (за матеріалами фонду 1113 ЦДАВО України) 29
- Король В. М.**
Візуальні матеріали, присвячені сільській електрифікації, на сторінках повоєнної обласної преси Сумщини (1945-1955 рр.) 35
- Кудінов Д. В.**
«Камень громовой или упавший с неба»: до історії падіння та початку вивчення «сумського метеорита» 46
- Кулешова А. В.**
Передумови видання Валуєвського циркуляру 1863 р. 55

<i>Мірошніченко А. В.</i> Кримські татари: поніверяння депортації	59
<i>Осадчий Є. М.</i> Бунякинський перевіз на Сеймі	64
<i>Принь О. В.</i> Бутаков В'ячеслав Інокентійович (1882–1946) – революціонер, археолог-аматор, історик	70
<i>Ровенська С. М.</i> Олександр Сема (Семмо) – сотник армії УНР та письменник	76
<i>Рубан А. В.</i> Європейський підприємницький капітал у машинобудівній промисловості на українських землях (1874–1914 рр.)	79
<i>Рубан В. В.</i> Спортивний часопис «Гарт» (1946) (до історіографії проблеми)	83
<i>Слюсарєва Є. О.</i> Аграрне питання в програмах політичних партій в роки Української революції (1917-1921)	90
<u>ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ</u>	
<i>Гончаренко А. В.</i> Централізація державної влади в Італії фашистським режимом Беніто Муссоліні у 20–30-х рр. ХХ ст.	95
<i>Дегтярьова Д. С.</i> Історичні передумови встановлення культу особи	103

Мурашко К. О.
К. Родзаєвський: нариси з біографії російського фашиста 108

Тихончук Д.
Економічний успіх повоєнного відновлення: досвід французької держави (1944–1969 рр.) 112

Червяченко В. Р.
Чехословаччина напередодні «Празької весни» 1968 р. 116

СУСПІЛЬСТВО І ПОЛІТИКА: МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ

Власенко В. М., Сугоняко Д. Р.
До біографії Якова Моралевича 122

Гаврилишин П. М.
Богдан Гаврилишин – член Римського клубу 131

Зьоменко М. В.
Створення Міністерства преси і пропаганди УНР 136

Лобко Н. В.
Вплив радянського гендерного порядку на формування трудової орієнтації чоловіків і жінок 140

Степанов В. В.
Мова як засіб маніпуляції в процесах державотворення і політичних трансформацій 146

Тодоров І. Я.
Безпекові гарантії для України: стан і перспективи 151

КУЛЬТУРА ТА СУСПІЛЬСТВО: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Антонов Є. М.

Сумський обласний художній музей
ім. Никанора Онацького 156

Бублик О. І.

Звичаї та побут жителів села Закотне
Луганської області 160

Єгорова Є. С.

Вплив російсько-української війни на крелевецьке
переборне ткацтво 168

Карпенко М. В.

Козацькі традиції: матеріали до вивчення питання 174

Кузьома В. С.

Казка «Приречений царевич» як джерело до вивчення
історії Давнього Єгипту 177

Михайліченко М. А.

Пам'ятки культурної спадщини Сумського району та
перспективи розвитку історико-культурного туризму 183

Шуть Т. І.

Заклади жіночої духовної освіти на території
Наддніпрянської України в ХІХ ст. 188

Наукове видання

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
Х Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 квітня 2023 року)

Оригінал-макет підготовлено на
кафедрі історії СумДУ

Редколегія не несе відповідальності за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Матеріали друкуються в авторській редакції. Точка зору редколегії не завжди збігається з точкою зору автора.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 16,77. Обл.-вид. арк. 19,83. Тираж 100 пр. Зам.№

Видавець і виготовлювач

Сумський державний університет,

вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.